

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحقیقات کیفی

ACTION RESEARCH

اقدام پژوهی

دکتر علیرضا جعفری

عضو هیات علمی گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت

دانشگاه علوم پزشکی گناباد

مفهوم اقدام پژوهی یا پژوهش در عمل

✓ پژوهش در عمل ؛ نوعی تحقیق کیفی است که توسط خود افراد درگیر در یک مسئله ی خاص و برای حل یا کاهش آن انجام می گردد.

✓ به این معنا که شخص یا افراد ، عمل خود را در حین کار و فعالیت، مورد پژوهش قرار می دهند

✓ در پژوهش عملی، پژوهشگر تلاش می کند وضعیت نامطلوب یا نامعین موجود را به وضعیت مطلوب یا معین تغییر دهد که هدف از این کار بهبود امور و اثر بخش کردن آن می باشد.

✓ اقدام پژوهی علمی ترین و کاربردی ترین روش برای رفع محدودیتها و
نواقص کاری و تبدیل کار به یک جریان پیشرفت مداوم است.

تاریخچه اقدام پژوهی

✓ اقدام پژوهی را منتسب به کورت لوین و طرح آن را از سال ۱۹۴۴ توسط وی می دانند.

✓ وی معتقد بود که اگر پژوهش اجتماعی صرفاً منجر به تولید دانش گردد؛ بدون آنکه در چرخه

فعالیت‌های اجتماعی بهبودی و تغییر ایجاد کند؛ به مقصود خود نرسیده است.

✓ از دیدگاه لوین هدف پژوهش تنها شناخت جهان و تفسیر آن نیست بلکه تغییر آن نیز می باشد.

✓ او اقدام پژوهی را عاملی نیرومند برای نیل به این هدف مهم معرفی نمود.

مفهوم اقدام پژوهی یا پژوهش در عمل

✓ اقدام پژوهی در برگیرنده طیف وسیعی از رویکردها و عمل ها است که از سنت ها، فلسفه ها و نیات سیاسی متفاوتی حاصل می شود.

✓ توانمند سازی مردم در جامعه و سازمانها برای بهبود و تغییر، وجه مشترک همه رویکردها در اقدام پژوهی است.

✓ رهایی از موقعیتهای نامطلوب با تکیه بر توان مردمی، عصاره مفهوم اقدام پژوهی است

ضرورت اقدام پژوهی

❖ رویدادهای درون یک مجموعه، موقعیت هایی منحصر بفرد تلقی می شوند که با تکیه صرف بر پژوهش های کلاسیک و دانشگاهی قابل تبیین نیستند.

❖ بسیاری از موضوعات با روش عقلانیت تکنیکی که مسایل شغلی را از نوع مسایل عادی و با راه حلی نسبتا مشخص، تعریف می کند سازگار نیست.

❖ پژوهشگر اقدام پژوه کسی است که در راستای حل مسائل و مشکلات محیط فکورانه و هنرمندانه با عنایت به روش اقدام پژوهی عمل می کند.

ویژگیهای اقدام پژوهی

۱- تغییر و بهبود کیفیت

- به این ترتیب هدف اصلی اقدام پژوهی بهبود عمل است.
- بینش بدون عمل، رویایی بیش نیست.
- عمل بدون بینش تنها هدر دادن زمان است.
- بینش با عمل است که میتواند جهان را تغییر دهد.

ویژگیهای اقدام پژوهی

۲- تاکید بر عمل

عمل شخص در محیط مورد تأکید است، بنابراین اگر پژوهشی به "کار و عمل فعلی" فرد مربوط نشود و نتیجه آن در عمل مشاهده نشود، پژوهش در عمل به حساب نمی آید.

❖ برای نمونه ممکن است متخصص سلامت علاقمند به مطالعه وضعیت اقتصادی خانواده های حاشیه نشین در ابتلا به آسیبهای اجتماعی نوجوانان باشد. که اقدام پژوهی محسوب نمی شود. چرا که نتیجه آنها به طور مستقیم و بلافاصله در بهبود و یا کاهش آسیبهای اجتماعی اثر ندارد. اما اگر راههای بهبود آسیبهای اجتماعی در منطقه را استفاده کند، اقدام پژوهی را به کار گرفته است.

ویژگیهای اقدام پژوهی

۳- مشارکتی است:

با استفاده از همکاری و پیشنهادهای همکاران انجام می‌شود

۴- خود ارزیاب است:

چگونگی پیشرفت کار و حتی نتایج تغییرات و اصلاح موقت برنامه‌ها به وسیله خود پژوهشگر و افراد درگیر در اقدام پژوهی ارزیابی می‌گردد

ویژگیهای اقدام پژوهی

۵- مبتنی بر ارزشهاست:

آنچه افراد را به این نوع تحقیق سوق می دهد، نوعی احساس تعهد و نیاز به ایجاد تغییر و تحول در کار خود می باشد.

۶- غیر رسمی است:

معمولا این تحقیق بدون رعایت سلسله مراتب اداری معمول و به صورت غیر رسمی انجام می شود. نقش پژوهشگر در عمل مانند مددکار اجتماعی یا مشاور، تسهیل کنندگی در فرایند کار می باشد.

ویژگیهای اقدام پژوهی

۷- آسان است:

✓ در این روش پیچیدگی های معمول یک تحقیق علمی کلاسیک لازم نیست.

✓ مراحل مانند تعیین متغیرها، نمونه آماری، تجزیه و تحلیل آماری، تعریف های عملیاتی و... وجود ندارد.

✓ محقق لازم نیست خطی مستقیم را در پیش بگیرد، بلکه به تناسب پیشرفت کار؛ اقدام های پیش بینی نشده ای را باید انجام دهد

اهمیت و ضرورت اقدام پژوهی:

✓ مناسب‌ترین راه برای حل مسئله است.

✓ نوعی یادگیری و آموزش ضمن خدمت است.

✓ نوآوری و دانش‌افزایی

✓ اصلاح وضع نامطلوب

✓ رشد و بالندگی

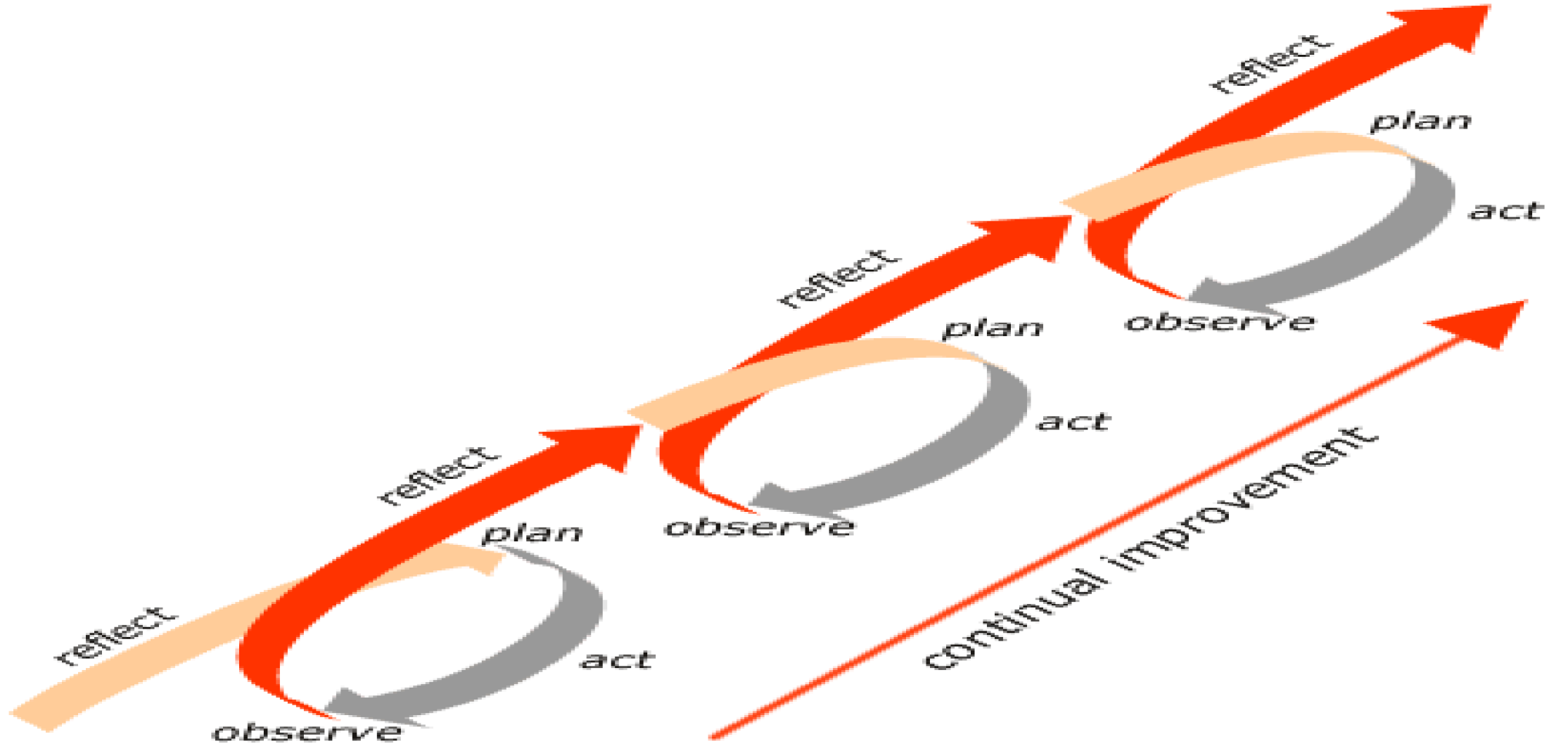
✓ پاسخ‌گویی علمی

✓ ارتباط تنگاتنگ نظریه و عمل

**اقدام پژوهی با این سوال اساسی آغاز می‌شود
که چگونه می‌توانم کارم را بهبود دهم؟**

✓ در این نقش پژوهشگر و مشارکت کنندگان خود به تولید بومی ترین دانش برای حل مسائل محیط کار خود اقدام می‌کنند.

مراحل کلی پژوهی

روش های انجام اقدام پژوهی

• ۱-مساعدت تکنیکی

• ۲-مساعدت دو طرفه

• ۳-آشکار سازی

روش های انجام اقدام پژوهی

• ۱-مساعدت تکنیکی

✓متخصص ماهر تحقیق را از پیش برنامه ریزی کرده و عمل می کند

✓این روش منعکس کننده روح اقدام پژوهی نیست

روش های انجام اقدام پژوهی

۲-مساعدت دو طرفه

✓محقق یا محققان تسهیل کننده بوده و متخصصان حرفه ای در شناسایی مشکل با هم همکاری میکنند

✓ آنها مداخله و تغییر را با یکدیگر برنامه ریزی کرده و به صورت برابر با یکدیگر کار میکنند

✓این نگرانی وجود دارد که با ترک محیط توسط تسهیل کننده؛ متخصصان بالینی این کار را ادامه ندهند.

روش های انجام اقدام پژوهی

۳- آشکار سازی

- هدف اتصال بین تئوری و عمل به منظور حل مشکلات و توضیح آنها
- افزایش آگاهی به نحوی که متخصصان بالینی بتوانند مشکلات را شناخته و آنها را آشکار سازند
- زمانی که روش مساعدت دو طرفه موجب تقویت شناخت دو طرفه گردد، این روش منجر به استقلال تمام مشارکت کنندگان خواهد شد.
- یکی از اهداف این روش، ایجاد یک سیاست عمل محور می باشد به این معنی که این نوع از اقدام پژوهی پس از خروج تسهیل کننده از محیط نیز ادامه یابد.

مراحل اقدام پژوهی

- ۱- شناسایی مشکل در عمل
- ۲- بررسی مشکل
- ۳- برنامه ریزی تغییر
- ۴- اجرای برنامه
- ۵- ارزشیابی نتیجه
- ۶- شروع مجدد این چرخه

سلامت و پیروز باشید

